Розділ 1

Учасниці клубу

Березень 1963 року

У середу, березневого ранку 1963 року, за сорок кілометрів і водночас за пів світу від столиці, де вже відчувалися провісники змін, у передмісті на півночі Вірджинії під назвою Конкордія, настільки новому, що офіційно схвалені асоціацією саджанці ще не встигли вкоренитися, і настільки ретельно спланованому, що, коли роком раніше сюди заселилася перша хвиля жителів, то магазини, бібліотека й церква відкрилися того самого дня — наче Бог вгатив по землі, і з розколу постало цілком готове передмістя, — на сонячній кухні, де і техніка, і ламіновані стільниці були яєчно-жовтого кольору, Маргарет Раян стояла й вирішувала, чим частуватиме трьох жінок, які прийдуть на першу зустріч її нового книжкового клубу.

Бет Раян, одинадцятирічна й найстарша з трьох дітей, зазирнула через материне плече й похитала головою, дивлячись на гору рецептів, які Маргарет повиривала зі своєї величезної добірки жіночих журналів.

— Нащо їх стільки? Чому ти просто не спечеш вівсяного печива, як усяка нормальна мати? — Бет вихопила зі стосу вирізку з рецептом. — Канапки з анчоусами та вершковим сиром? Якщо це буде на вечерю, я поїм у Мелані.

У кожній родині є своя розумака. У їхній це була Бет.

Бет, зі своїм рудувато-русявим волоссям і на заздрість довгими віями, була втіленням батька. Але зухвалістю вдалася в Маргарет — і жінка була впевнена, що це розплата за гріхи юності. Ще коли була жива її мати, та без кінця лаяла Маргарет, кажучи: «Нехай-но виростеш і матимеш дочку, таку ж нахабу, як і ти. *Отоді* й зрозумієш».

Тепер вона вже знала, і все було не так й погано. Маргарет подобалося, що донька має власну думку і не боїться її висловлювати. Це була неоціненна якість у жінках — та, що часто згасає з віком.

У сімнадцять Маргарет заприсяглася, що нізащо не буде схожою на свою матір. Після багатонадійного початку паростки її ранніх спроб зав'яли. Тепер, у тридцять три, Маргарет іноді замислювалася, чи кожній жінці судилося врешті-решт перетворитися на свою матір. Проте нещодавно почалися зрушення.

І не тільки в Маргарет.

Як і з кожним глибоким зрушенням, дехто відчував цей вплив гостріше за інших, а реакції на нього були вкрай різними. Хтось вітає зміни. Хтось їх засуджує. А хтось відводить очі й удає, ніби нічого не сталося. Звісно, все відбулося не одразу. Істотні зміни рідко стаються миттєво. У наступні десятиліття буде ще чимало і провісників, і хвиль, і чвар. Але свого часу всім стане очевидно, що перспективи й людські життя змінилися безповоротно.

Однак Маргарет ще не усвідомлювала цього повною мірою. Вона не розуміла, що пориви, яким піддавалася протягом останніх трьох місяців, та її таємниці — зокрема й орендована друкарська машинка кольору морської піни, захована в темному закутку комірчини з білизною, — змінять її родину, її майбутнє і її самосприйняття. Сьогодні вона з хвилюванням чекала на книжковий клуб. Маргарет була в захваті від ролі сполучної ланки для трьох інших жінок, які погодилися взяти участь, хай деякі й неохоче, і рішуче налаштована зробити першу зустріч незабутньою.

Того ранку вона розплющила очі о п'ятій, без допомоги будильника. Волт повернувся з ветеранської спілки далеко за північ, тож

навряд чи вона могла його розбудити, але все одно обережно вислизнула з ліжка й навшпиньки пішла коридором до ванної. Навіщо псувати собі гарний настрій непотрібною суперечкою?

Через пів години вона з'явилася із зачіскою — підкрученим і залакованим каштановим волоссям до плечей — з помадою, у картатому чорно-зеленому светрі поверх кремової блузки, на підборах, ошатна й доглянута, ніби модель з обкладинки. Діти, спустившись до сніданку, застигли на порозі кухні, здивовані таким її вишуканим виглядом о такій ранній годині.

— Сьогодні що, неділя? — прошепотіла шестирічна Сьюзан до Бет. Та лише хитнула головою, але не зрушила з місця. Зачаровану тишу порушив восьмирічний Боббі — найвищий у класі й вічно голодний:

— Мамо? А можна вафлі? І бекон?

— Вафлі в нас щосуботи, — відповіла Маргарет. Кусаючи губи, вона проглянула список інгредієнтів для рулетиків з індичатиною та грибами. — Ось вам пластівці. У магазині з'явилися якісь нові.

Боббі підбіг до шафки й радісно вигукнув:

— «Капітан Кранч»! Це ті, з телевізора! Ти найкраща мама *у світі*!

Він кинувся обіймати її. Маргарет поплескала сина по спині. Його так легко порадувати.

— Додай ще зверху банан, — сказала вона. Попри заяви виробника, що в тих пластівцях вітаміни, годуючи своє потомство солодким сніданком від мальованого капітана, Маргарет не *почувалася* найкращою мамою у світі. Завтра вона приготує яєчню.

— Сьюзі, — покликала вона, коли помітила, що дитина пропустила ґудзик на кофтинці. — Ходи сюди.

Сьюзан, яка була копією матері, підхопилася з банкетки. Поки Маргарет, присівши, заново застібала їй ґудзики, дівчинка стояла непорушно і вдивлялась у материне обличчя.

— А чому це ти так вбрана? Ідеш до лікаря?

— Увечері мій книжковий клуб, пам'ятаєш? Наша перша зустріч, тому я тішуся.

— Не схоже, що ти радієш. Ти нервуєшся.

— Ну... — Маргарет зняла з кофтинки Сьюзан ковтунця. — Це завжди трохи страшно, правда ж? Знайомитися з новими людьми, дозволяти їм пізнавати тебе... Тож, мабуть, так. Я трохи нервуюся. Але водночас і передчуваю щось цікаве.

— Це як я в перший день у новій школі?

— Десь так. Іди доїж сніданок.

Бет кивнула підборіддям у бік яскраво-червоної книги, що лежала поруч із кавоваркою — подарунком, який Волт і Маргарет отримали від банку за відкриття нового рахунку.

— Читаєш її?

— Ага. — Маргарет вирішила, що зауваження Бет щодо анчоусів було слушним, і відклала рецепт канапок до стосу «забракованих». — Вона вийшла минулого місяця.

Бет узяла книгу і, беззвучно ворушачи губами, вимовила назву.

— А що таке «загадковість»?

Маргарет завагалася. Замовлення з книгарні запізнилося, тож вона встигла прочитати лише перші розділи. Але й вони діяли наче розряд струму, повертаючи до життя бездіяльну, дрімотну частину її розуму ідеями, які здавалися цілковито свіжими, але водночас разюче знайомими. Читати про «дивне хвилювання» і «проблему без назви», знати, що не вона одна замислюється, чому «мати все» буває недостатньо, — усе це сповнювало Маргарет полегшенням і несподіваним відчуттям власної правоти. Це нагадало момент, коли вона вперше зустріла Шарлотту Густафсон в аптеці — зовсім чужу людину, яку й тепер заледве могла назвати знайомою, — і якимось дивом зрозуміла, що вони зможуть порозумітися.

Шарлотта назвала видання проривом. Маргарет погоджувалася. Чи відчують інші те саме? Ніби з них зняли тягар ганебної таємниці? Чи отримали вони помилування після довгого, самотнього та несправедливого вигнання?

— Мамо! Загадковість?

— Це... такий собі ореол, відчуття сили чи винятковості, певна магічна слава, притаманна людині чи групі людей. Але, здається,

авторка мала на увазі інше. Думаю, вона хоче сказати, що загадковість може бути обманом або способом відвернути нашу увагу від чогось важливого.

— Щось нудне, — Бет відкинула книжку. — А хто ще в клубі?

— Поки що тільки я, Вів, Бітсі та місис Густафсон.

— Місис Густафсон? Нова сусідка? Люди кажуть, вона дивачка.

— Не варто їх слухати. І тим паче — повторювати за ними, — зауважила Маргарет. — Хай там як, Шарлотта не дивачка. Вона просто інакша: артистична, вільнодумна. Бог свідок, нам у Конкордії не завадило б більше таких жінок.

Бет насупилася.

— А що не так з Конкордією? Мені тут подобається.

— Усе добре, — сказала Маргарет, пригладжуючи доньчине волосся. — Мені теж тут подобається. Річ у тім, що люди тут бувають трохи...

Маргарет шукала слово, яке підсумувало б її суперечливі почуття до нової домівки, але природний хист до мови, який вона ще дужче відточила за останні три місяці, підвів її. Як пояснити доньці свої складні стосунки з Конкордією, де любов межує з ненавистю, якщо вона й сама в них до кінця не розібралася?

• • •

Пізніше, того ж ранку, тридцятидев'ятирічна Шарлотта Густафсон піднесла до губ «Ньюпорт», залишивши на фільтрі яскраво-червоний відбиток помади. Вона звела підборіддя й видихнула, дивлячись, як дим здіймається до стелі кабінету доктора Ернеста Баррі.

Його приймальня розташувалася на першому поверсі триповерхового цегляного будинку в Александрії, штаті Вірджинії. Шарлотті доводилося витрачати по сорок хвилин на дорогу в один бік двічі на тиждень: у Конкордії психіатрів не було, тож колишній лікар порадив їй звернутися саме до Баррі. Жінка не нарікала. Александрія — звісно, не Мангеттен, проте тут знайшлося кілька непоганих антикварних крамниць, пристойна взуттєва

— О, але ж ви *мусите*, — перебила вона, перекочуючись на бік і впиваючись у нього смарагдово-зеленими очима. — П'ятий розділ, «Сексуальний соліпсизм Зигмунда Фрейда», здався мені *особливо* пізнавальним. Упевнена, вам теж сподобається. Хочете, дам почитати?

— Ні, дякую, — холодно відповів Баррі та занотував у блокноті ще щось.

Сумочка Шарлотти стояла поруч із кушеткою. Вона дістала цигарки.

— Вибачте, — кинула вона у відповідь на його погляд. — Це поза моїм контролем. Оральна фіксація. Ви ж розумієте. — Вона повільно підвелася, сіла на кушетці й запалила цигарку. — Здається, наш час на сьогодні вичерпано. Але гадаю, ми досягли значного прогресу, еге ж? — Вона встала. — О, і ще одне. Мені потрібен новий рецепт. У того, що виписав доктор Ґулд, ось-ось закінчиться термін дії. Та це не терміново. Можна й під час наступного візиту. До зустрічі! — прощебетала вона, легенько махнувши рукою, та попрямувала до дверей.

• • •

Надвечірнє сонце в парку Рок-Крік забарвлювало молоде листя на деревах обабіч кінної стежки в ще яскравіший відтінок зеленого.

Ближче до кінця доріжки Бітсі Кобб — чиє коротке волосся, підхоплене вузькою червоною оксамитовою стрічкою, було таким самим чорним і блискучим, як шерсть її кобили, — послабила поводи, дозволивши Делайлі пробігти останні сто метрів галопом. Хоча кобила була одного віку з двадцятитрирічною вершницею, рухалася вона добре.

— Ти ще таки у формі, дівчинко! — промовила Бітсі. Коли вони наблизилися до стайні, Делайла перейшла на крок.

Помітивши біля огорожі ошатно вдягнену жінку середнього віку, кобила нашорошила вуха й побігла до неї. Та ніжно щось прошепотіла, коли Делайла зупинилася перед нею.

— Красуня, — сказала жінка, дістала пів яблука з бездоганно пошитого твідового жакета й дала кобилі. — Старієш краще за мене, чи не так?

Бітсі злізла з сідла.

— Місис Грем, ви чекали? Вибачте. Я не знала, що ви планували кататися.

— Боюся, сьогодні мені ніколи. На вечерю прийдуть два десятки редакторів із дружинами та подругами. Завтра будуть новообрані конгресмени — і демократи, і республіканці. Я заздалегідь надягаю на меблі літні чохли на випадок, якщо проллється кров, — промовила вона й засміялася.

Кетрін Грем була багатою спадкоємицею, дружиною Філа Грема, видавця газети «Washington Post», і однією з найвпливовіших господинь Вашингтона. Бітсі працювала на стайні всього кілька тижнів, але в неї вже склалося враження, що місис Грем — проста та добра людина.

— Я лише заскочила привітатися зі своєю дівчинкою, — сказала Кетрін, погладжуючи Делайлу по шиї, поки та хрумтіла яблуком. — Вона — весільний подарунок від мого батька, я ж розповідала? Повір, я значно більше раділа Делайлі, ніж тим ліможським сервізам на вісімнадцять персон. — Місис Грем усміхнулася. — Дякую, що так дбаєш про неї.

— О, нема за що, — відповіла Бітсі з м'яким кентуккійським акцентом. — Іноді аж не вірю своєму щастю: мені *платять за* верхову їзду. Щиро кажучи, я робила б це безоплатно. Тільки не кажіть моєму босові.

— Це буде наш секрет. Але ти робиш набагато більше, ніж просто їздиш верхи. Чистиш їх, напуваєш, годуєш, не кажучи вже про інші, менш приємні обов'язки. — Місис Грем перевела погляд на лопату для гною неподалік. — І, як я помітила, робиш це з незмінною відданістю.

Незвична до похвали Бітсі відчула, як спалахнули її щоки.

— Ну, я виросла серед коней. Мій тато тридцять років був управителем на конезаводі «Прескотт».